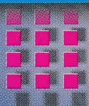

lékařství

Jan Dvořáček

Urologie praktického lékaře

nakladatelství
ISV

Poděkování a vzpomínka na ty, co to zavinili a vyznání těm, kteří u toho byli

Psal se rok čtyřicátý třetí, když jsem v Praze ve znamení Panny spatřil světlo tohoto krásného, ale také rozporuplného světa. Byla to tehdy doba velice pochmurná, neboť Čechy a Morava byly ovládány Hitlerovými pochopy a budoucnost českého národa visela na vlásku. Jako mnohokrát předtím - i potom.

Osud každého z nás nebývá vždy přímočarý, zvláště pokud se jedná o jeho budoucí profesi. V různé míře je tento proces ovlivněn rodičovským vzorem, způsobem výchovy

i učiteli, ale v řadě případů je spíše dílem náhody. Mé rozhodování o tom, že se stanu lékařem, bylo ukončeno již velmi záhy poté, co jsem začal vnímat okolní svět. Jako ještě úplně malý kluk jsem nejprve snil o kariéře popeláře – tenkrát totiž ještě jezdily po Praze popelářské sentinely (nákladňáky poháněné párou), které mě přímo fascinovaly. Později jsem ale mánii nakládat do kotle nákladního automobilu pozměnil za parní lokomotivu. Jak taky jinak, když dědeček a tatínek byli „eisenboňáci“ a v rodině bylo toto povolání velice uznáváno. Jiného názoru byl ovšem můj autoritativní, v dětství mnou ne příliš opěvovaný tatínek, který vlastně rozhodl o mé pozdější medicínské kariéře. On na mne již od raného dětství přenášel obrovskou úctu a obdiv k práci lékařů a zdravotníků, asi také proto, že mu v dětství zachránili život. Lékařské „poslání“ mi dokázal vyličít tak barvitě a přesvědčivě, že jsem již jako prvňák prohlašoval, že budu doktorem. Tato později již spíše

posedlost mne neopustila ani během bouřlivé hormonální revoluce, která mne např. přinutila opustit oblíbený pěvecký kroužek.

Jedenáct školních let uteklo jako voda, a tak ještě ani ne sedmnáctiletý jsem úspěšně odmaturoval v budově, která byla postavena na místě, kde žili a bádali slavní astronomové Jan Kepler a Tycho de Brahe. V následujících šesti letech jsem studoval na tehdejší Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy v Praze. Vstup na medicínu si nerad připomínám. Ne snad pro studijní obtíže, ty jsem nikdy neměl. Důvodem bylo nepříjemné překvapení, když jsem byl i přes výborný výsledek „přijímaček“ přijat „v rámci potřeb socialistického zdravotnictví“, nejspíše pro svůj úřednický původ, nikoliv na terapeutický směr, ale na stomatologii. Tehdy se ukázalo, jak je dobré někdy, když člověk není ani morfologicky dokonalý. A tak jsem byl ze zdravotních důvodů po čtvrtém semestru přeřazen po odhalení „spiny bifidy“ na všeobecné lékařství. Myslím si, že stomatologie o nic nepřišla, ba naopak, a panu profesorovi Jarošovi, který potvrdil, že by mi stání u křesla nedělalo dobře, blahorečím dodnes.

Již záhy po prvních kontaktech s ranhojičstvím jsem vycítil, že mne nejvíce přitahují obory, ve kterých vládnou Mistři ostrých nožů. Nebylo tedy divu, že jsem od třetího ročníku začal svůj medicínský čas dělit pouze mezi chirurgii a odbíjenou. A tak jsme začali spolu s dnes již docentem Janem Švábem trávit většinu času na I. chirurgické klinice na Karlově náměstí. Chirurgii jsme propadli totálně. Bylo to jistě i díky našemu patronovi a idolu, tehdy ještě asistentu Vladimíru Balašovi. Tento skutečný „Pan“ chirurg nás s Honzou Švábem strhl pro chirurgii nejen osobním příkladem a skutečným mistrovstvím, ale i tím, že se nám velice věnoval, a ke svému „řemeslu“ již jako mediky i aktivně pustil.

V červenci 1966 jsem almu mater opustil a nastoupil na chirurgické oddělení v Čáslavi. Štěstěna mi byla nakloněna, neboť místní primář Mikeš i jeho zástupce dr. Kunášek patřili, ač „jen“ z provinčního špitálku, k ozdobám české chirurgie. Umožnili mi poznat chirurgii prakticky v celém rozsahu, vyučit se jejím základům a také poprvé „přivonět“ k urologii. Návštěvu „sprátelených vojsk“ jsem prožil v základní vojenské službě. Na jejím počátku mi štěstíčko nahrálo, neboť záhy po nástupu k řadovému útvaru v Pacově jsem byl převelen do Ústřední vojenské nemocnice v Praze. Byl to zcela jistě nejspíše „administrativní“ omyl, který mi dal šanci pracovat rok u takových armádních chirurgických veličin, jakými byli profesor Placák a docent Pražák.

Po návratu do Čáslavi v dubnu 1969 přišlo další pohlazení od sudiček, když jsem dostal ze Střešovic nabídku, abych nastoupil na volné místo na urologii. V té době totiž řada lékařů v zeleném sukně poprvé v životě využila možnosti vyjet za železnou oponu, a tak se jim tam zalíbilo, že už nenašli cestu zpět. Naše nově založená rodinka měla v té době ročního Honzíka, o kterého se musela starat babička v Kolíně, neboť manželka pracovala v Praze a já v Čáslavi. I když jsem snil o kariéře velkého chirurga, a urologie v té době byla pro mne něco druhořadého, dlouho jsme se ženou neváhali. A tak jsem poslušně napochodoval zpět do „ú-vé-enky“, tentokrát ale na urologické oddělení. Z hlediska další erudice bylo mimo jiné výborné i to, že náčelníkem urologie byl plukovník dr. Josef Tuhý, odchovanec prof. Poláka z Vinohrad. A tak zde nebyl žádnou výjimkou operační program, kde se to operacemi z velké chirurgie jen hemžilo. A právě náčelník (dnes by to byl primář) dr. Tuhý mne po úspěšném absolvování druhé atestace z urologie vyzval, abych akceptoval nabídku profesora Hradce k nástupu na jeho rodící se urologickou kliniku. Jako dnes ho slyším, po tom, co jsem ho informoval o svém záměru opustit vojenskou nemocnici. Řekl: „Pokud chcete něčeho dosáhnout, neváhejte. Já Vám bránit nebudu, i když se s Vámi budu loučit nerad“.

A tak jsem se v roce 1973 objevil na tehdy ještě urologickém oddělení bývalé Divišovy 2. chirurgické kliniky FVL UK v Praze. Zde prof. MUDr. Eduard Hradec, DrSc., zakládal a připravoval tým lékařů pro nově ustavenou urologickou kliniku, pro niž se dokončoval na pražském Karlově urologický palác. Nebyla to žádná selanka, přednostou byl můj první učitel chirurgie, tenkrát již profesor Balaš a bezprostředním šéfem byl další medicínský velkán profesor Hradec. Oba stáli na politických protipólech, byli velkými rivaly a my jsme v tom „litali“. Vzpomínám-li na výrazné osobnosti té doby, nemohu vynechat všemi zbožňovanou dobrou vílu, staniční sestru Růženku Kolingerovou. Přes všechny tyto peripetie jsem byl tehdy na vrcholu blaha, neboť se mi splnil sen, vrátit se na fakultu. Když nynější profesor Šimon odešel od Hradce k Balašovi (ten se po úmrtí profesora Pavrovského vrátil na mateřskou Jiráskovu 1. chirurgickou kliniku), zavolal si mne profesor Hradec. Dnes lze těžko vylíčit, jaké bylo moje překvapení, když mi kuse sdělil: „Dvořáček, převezmete po Šimonovi dětskou urologii“. Dostal jsem obrovskou šanci a jsem za ni dodnes profesorovi Hradcovi, svému největšímu učiteli, velice vděčen. A nejen za ni.

Mírně šokován jsem odešel z jeho kanceláře. V necelých třiceti letech jsem se stal ordinářem dětské urologie a zakrátko, po otevření urologické kliniky na pražském Karlově, i vedoucím lékařem dětského oddělení kliniky. Zde jsem s maximální podporou samotného profesora Hradce a jeho nejbližších spolupracovníků, tehdy odborného asistenta Petříka a primáře Matrase, postupně vybudoval největší dětské urologické oddělení v republice. V letech 1972 – 1976 jsem přechodně odešel z fakulty. Zůstal jsem fakticky na stejném postu, jenže jako odborný asistent Katedry urologie 1. LF Praha. Bylo nutné změnit zaměstnavatele, neboť na fakultě mi byl 10 let jako nestraníkovi, a pro loajalitu k profesorovi Hradcovi, odmítán souhlas k zahájení kandidátské odborné přípravy (CSc.). Dětské oddělení jsem vedl až do roku 1996, kdy jsem se stal přednostou kliniky. Tehdy jsem toto oddělení předal svému žákovi z nejoblíbenějších a nejbližšímu spolupracovníkovi, primáři, nyní docentovi Radimovi Kočvarovi.

Urologie jako každý klinický obor je kolektivní disciplínou. Znamená to, že bez kvalitního týmu spolupracovníků se nelze dostat daleko. Jejich výběr provedl zakladatel kliniky. Musím přiznat, že i v kádrovém obsazení dětského oddělení měl profesor Hradec šťastnou ruku. Přiděлил mi po všech stránkách velice kvalitní lékaře, se kterými byla radost pracovat, a na které jsem hrdý dodnes. Pochopitelně se každý profiloval jinak, ale i tak mne dnes již docenti Tomáš Hanuš a Radim Kočvara, emeritní dětská primářka Milada Moderová a doktoři „Honzík“ Kříž, Jiřinka Šmuclerová i Zdeněk Dítě nikdy nezklamali. Všichni si byli vědomi toho, že jsme si latku postavili velice vysoko. Akceptovali i realizovali, někdy možná i se sebezapřením, i ty moje nejnemožnější nápady. Bylo by nesprávné, kdybych nevzpomněl i velice kvalitní sesterský kolektiv, který jsme zde měli a stále máme a který byl mistrovsky řízen „abatyšemi“, staničními sestrami Vladkou Müllerovou-Horkou, Eliškou Špatenkovou a nyní Jarmilou Muselovou. To, že se do této party již léta vracejí sestry i po mateřské dovolené na turnusovou službu, hovoří za všechno. Uvědomuji si, že to se mnou neměli lehké, ale bez této fantastické party a souhry bychom asi nikdy nedosáhli léčebných výsledků, pro které je toto oddělení chvalořečeno a vyhledáváno. Jen tak se podařilo, že za léta jeho existence se hezká řádka dětí mohla opět spokojeně smát a vrátit mezi své zdravé kamarády. Mé zlaté „déčko“ (dětské oddělení) a „parta rychlých nožů“, jak nás ironicky pro déletrvající operace nazývali, patří k tomu, co ve své dosavadní profesní kariéře řadím hodnotově nejvýše.

Čas se nezastavil, a tak jsem mezitím konečně, za kolegiální podpory motolských urologů vedených tehdy primářem Kawaciukem, úspěšně obhájil v roce 1979 na 2. lékařské fakultě kandidátskou práci „Megauretery u dětí“. Práce byla všemi oponenty zvučných jmen (prof. Kučera, prof. Navrátil a akademik Zvara) vysoce ohodnocena a doporučena k přijetí přímo jako doktorská disertace. Vzhledem k nepřízni tehdejšího předsedy komise pro obhajoby doktorských disertačních prací (pro mne to byl paradoxně můj první velký učitel prof. Balaš) a stranické skupiny, jsem raději požádal komisi, aby mi byl přiznán „jen“ titul CSc., a aby od dalšího doktorského řízení bylo upuštěno. V září 1989 jsem pak byl na základě řádného habilitačního řízení na 1. lékařské fakultě Karlovy univerzity v Praze jmenován docentem pro obor urologie. Následoval doktorát věd v roce 1992, kdy jsem obhájil monografii *Megaureters in Children* a 15. června 1994 jsem z rukou rektora Karlovy Univerzity převzal diplom univerzitního profesora pro obor chirurgie.

Moji, již „porevoluční“ profesionální kariéru ovlivnili významným způsobem tři urologické osobnosti, doc. MUDr. Radko Petřík, CSc., prof. MUDr. Jiří Scheinar, CSc. a akademik Vladimír Zvara.

Docent Radko Petřík se stal přednostou „Hradcovy“ kliniky v době, kdy byla po porevolučním byznysovém experimentu takřkajíc na lopatkách a je jeho velkou zásluhou, že ji vrátil do kolejí, které jí od počátku určil její zakladatel profesor Hradec. V roce 1996 mi předal bez jakýchkoliv problémů kliniku a se šarmem sobě vlastním přišel druhý den do práce, jako by se nechumelilo. Posadil se s naprostou samozřejmostí na své původní místo, zapojil se do konzultantské funkce, a dodnes pracuje s maximálním nasazením všude tam, kde je ho třeba. Je to člověk se smyslem pro fair play, který ovládá vzácné umění odpouštět. Pracovat vedle „Pěti“ mi přineslo mnoho nejen po odborné stránce. Byl to právě doc. Petřík, který mne přesvědčil, abych již v nových podmínkách obhájil doktorskou práci, byl to on, kdo mi umožnil absolvovat profesorské řízení, a kdo měl skutečnou radost z toho, že jeho žák byl jmenován univerzitním profesorem. Bylo to v našich poměrech něco nevídaného, že ač sám profesorem nebyl, svému zástupci v tomto úsilí nebránil, naopak ho maximálně podpořil. On totiž díky své neskutečně dobrácké a možná i plaché povaze vždy raději rozdával, než by prosazoval nebo prodal to své. Všichni víme, že toho nebylo málo, a na profesuru by to určitě stačilo.

Profesor Scheinar, ač mnohem starší, se ke mně vždy choval velice kamarádsky. Nesmírně jsem si ho vážil, hlavně pro jeho operační mistrovství a obrovskou skromnost. Byl velmi vzdělaný a společenský a těšil se neuvěřitelně přirozené autoritě. Vždy budu s vděčností vzpomínat na rady, kterých se mi od něj dostalo a na jeho pracovní návštěvy v Praze. Ty téměř rituálně končily tím, že jsme zašli k Peškům na oblíbenou česnečku. Věděli jsme oba, že má držet přísnou dietu, ale při těchto vzácných příležitostech jsem jeho hřešení mlčky přehlížel. Dnes vím, že to asi byla chyba. U Pešků jsem od jeho předčasného skonu nebyl, mezitím tuto restauraci zrušili, a česnečka mi přestala chutnat.

Akademik Zvara je člověk, který na mne hned při našem prvním setkání, na které si velice dobře pamatuji, velice zapůsobil. Obdivoval jsem ho z pochopitelných důvodů tak trochu „tajně“, a obdivuji dodnes. Profesor Zvara – slovenský urologický bard - byl mimo jiné i předsedou oponentských komisí, jak při mém velkém doktorátu, tak při profesuře. Jemu vděčím i za to, že mne vybídl k tomu, abych problematiku megaureterů zpracoval.

Rád bych s vděčností také vzpomenu na čerstvého seniora, primáře Bohumila Matrase. „Bobík“ byl obětí beránkem, který mi asistoval u první dětské operace. Na konci své

medicínské kariéry mi dělal zdravotnického zástupce. Mne osobně vždy fascinoval obrovskou ukázněností, precizností i spolehlivostí ve všem, co dělal. Díky jeho mravenčí klinické práci jsem se mohl alespoň občas odpoutat od každodenních problémů kliniky, odjet v klidu za vědou, anebo se věnovat třeba nedávno vyšlé monografii.

Dlouhá léta mám řadu velice dobrých přátel, i ne-urologů, na Slovensku. Jako přesvědčený čechoslovákista nebo slovakočechista, v tom dobrém slova smyslu, se dodnes nemohu vyrovnat s tím, že jsme se rozdělili, a stali cizinci. A tak při tomto rozjímání považuji za samozřejmé zmínit i dalšího ze svých velkých vzorů, profesora MUDr. Michala Horňáka, DrSc. Profesor Horňák nás mladší vždy udivoval svými až encyklopedickými znalostmi a obrovskou „sečtělostí“. Je až s podivem, jak dokáže z přemíry informací, kterými jsme denně zaplavováni, oddělit důležité od toho, co má jepičí život a formulovat obecné závěry pro každodenní klinickou praxi. Není proto divu, že jsem se vždy těšil na setkání s naším „Míšou“, neboť mezi kupou legrace, kterou kolem sebe neustále šíří, je vždy hodně toho, čemu se člověk může přiučit.

Bylo by ode mne nevděčné, sobecké i nefair, a asi to přichází se značným zpožděním, kdybych nakonec vedle zlatých rodičů Adolfa a Marie Dvořáčkových, kteří nám se sestrou Marcelou umožnili prožít nádherné dětství a dali mi možnost vystudovat, nevzpoměl i zásluh obou manželek, MUDr. Jany Dvořáčkové a Miluše Dvořáčkové. Obě stály za nemalých osobních obětí po řadu let pevně po mém boku a dokázaly mne povzbudit i v momentech, kdy se „workholikovi“ tak říkájíc nedařilo. Bez jejich podpory a zázemí bych na dosažené akademické i vědecké mety těžko dosáhl, a určitě bych ani nebyl schopen sepsat třeba i tuto knihu.

Jan Dvořáček